

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ДИТИНСТВА

Освітня програма: всі

Спеціалізація (за наявності): всі

Спеціальність: всі

Галузь знань: всі

Затверджено на засіданні кафедри
філософії, соціології та релігієзнавства
Протокол № 12 від “26” червня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021 р.

© Возняк О.Т., 2021

© ПНУ ім. В. Стефаника, 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Філософія дитинства
Освітня програма	Всі
Спеціалізація (за наявності)	Всі
Спеціальність	Всі
Галузь знань	Всі
Освітній рівень	Всі
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	довільний
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Навчальна дисципліна «Філософія дитинства» є вибірковою дисципліною циклу загальної підготовки, що спрямована на вироблення філософсько-рефлексивного, усвідомленого осмислення характерних параметрів дитинства як особливої людської ситуації, що проводиться на межі дисциплінарних просторів філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії, етики та естетики з широким залученням творів літератури і кіномистецтва.

Мета: філософсько-рефлексивне осмислення характерних параметрів дитинства як особливої людської ситуації, що проводиться на межі дисциплінарних просторів філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії та етики.

Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- етапи становлення філософсько-антропологічного вивчення дитинства, проблематичність та таємничість людського буття, різні форми і засоби становлення людини й її самосвідомості (філософія, релігія, наука, мистецтво);
- різноманітні моделі та образи дитинства й закріплені у культурі архетипи та метафоричні образи дитинства як у історичному, так і культурологічному вимірах;
- сутнісні характеристики гри як антропологічного феномену, різні форми ставлення дорослих до світу дитинства, небезпеки сучасної ситуації інформаційного вибуху і масових комунікацій.

вміти:

- виявляти й концептуально висвітлювати характерні параметри дитинства як особливої людської ситуації та вирізнявати відповідні форми ставлення до дитинства у світі дорослих;
- розуміти специфіку того культурного простору, у якому відбувається становлення дитини; виявляти специфіку сучасного типу дитини і бачити у дитинстві джерело саморозвитку родової

культури, тобто підходити не тільки з виховними завданнями, але враховувати роль дитинства у системі культури;

- розкривати культуротворчий потенціал дитинства як джерела розвитку людства і підходити до дитинства як до самоцінного феномену людського буття, усвідомлювати сутнісні потреби дитини і протистояти експансії світу дорослих на неї.

Компетентності

ЗК2: Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних та концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації. Прагнення до оптимальних рішень та ясності умовиводів.

ЗК3: Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.

ЗК4: Навички раціональної організації власної діяльності та ефективного використання часу.

ЗК5: Прагнення усвідомлювати підстави власних та інших міркувань, здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.

ЗК6: Критичність та самокритичність мислення.

ЗК7: Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань.

ЗК8: Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.

ЗК9: Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.

ЗК10: Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.

ЗК11: Навички роботи у групі, розподіл функцій в колективній роботі, взаємодопомогу, терплячість, витримку і доброзичливість.

ЗК12: Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.

ЗК13: Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Програмні результати навчання

РН5. Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

РН7. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.

РН11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

РН12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

РН13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

РН14. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.

PH15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

PH18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Вступ у філософію дитинства	Слухачі курсу володіють обґрунтованими теоретичними знаннями з наступного кола питань: 1. «Антропологічний поворот» у філософії. Проблематичність та таємничість людського буття. 2. Предмет та завдання курсу. Філософська аналітика віку та її місце у галузях філософського знання. 3. Сучасна антропологічна ситуація і світ дитинства: можливі інновації і загрози. 4. Проблема охорони дитячого світу та збереження дитинства як особливого виміру людського буття.	Робота із першоджерелами, аналіз творів мистецтва, письмові творчі та аналітичні роботи
2	Образи дитинства у різних історичних епохах	Слухачі курсу володіють обґрунтованими теоретичними знаннями та практичними навичками з наступного кола питань: 1. Місце дитинства у патріархальному суспільстві. 2. Філософська рефлексія часу в античній культурі: ціннісна ієрархія віку в античній свідомості: «філософія акме». 3. Християнство та трансформація античних уявлень на дитинство. 4. Просвітницька і романтична концепції дитинства: протилежність образів дитинства. 5. «Дитино-центризм» сучасного світу: різні виміри проблеми, амбівалентність даного феномену.	Тести, усні дебати, розбір кейсів, аналіз відеоматеріалів, робота із методичними рекомендаціями

3	Дитинство як феномен людського існування: дитинство і свобода	<p>Слухачі курсу володіють обґрунтованими теоретичними знаннями та практичними навичками з наступного кола питань:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка дитинства у світлі природи та призначення людського буття у світі. 2. Буттєвий зміст дитинства. Історична тенденція до збільшення періоду дорослішання: підстави та внутрішній смисл розсування вікових рамок дитинства. Метафізика дитинства. Екзистенційний смисл дитинства. 3. Гра як сутнісна характеристика дитинства. Сутнісні характеристики гри: самодіяльність, свобода, продуктивна уява. 4. Місце і значення мови як феномену людського існування. Мова і мовлення. Функціонально-знакове розуміння мови. 5. Вільне, неушкоджене дитинство як запорука збереження людства. 	<p>Тести, усні дебати, розбір кейсів, аналіз відеоматеріалів, робота із методичними рекомендаціями</p>
4	Форми ставлення до дитинства у світі дорослих	<p>Слухачі курсу володіють обґрунтованими теоретичними знаннями та практичними навичками з наступного кола питань:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Природа людини як підстава підходу до феномену дитинства. Дитинство як проекція світу дорослих. 2. Просвітницька, романтична та прагматична моделі розуміння дитинства. 3. Феномен дитинства у мистецтві. Роль мистецтва у становленні людини. Мистецтво для дітей і мистецтво про дітей. 	<p>Тести, усні дебати, аналіз відеоматеріалів, робота із методичними рекомендаціями</p>

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекції	6
Семінарські заняття	30
Самостійна робота	10
Індивідуальне завдання	4
Залік	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції	1		1		1		1		1		1							6
Семінарські з-тя		5		5		5		5		5		5						30
Самостійна р-та														10				10
Індивідуальні завдання																4		4
Залік																	50	50
Всього за тиж-нь	1	4	1	4	1	4	1	4	1	4	1	8	1	10	1	4	50	100

6. Ресурсне забезпечення

Методичне забезпечення:

1. Аръес Ф. Ребенок и семейная жизнь при старом порядке ; [пер. Я. Ю. Старцев, В.А. Бабинцев]. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. 415 с.
2. Биbihин В. В. Общение без индивида / В. В. Биbihин // Загадка человеческого понимания. М.: Политиздат, 1991. – С. 196–210.
3. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 5. С. 140–147.
4. Бюхнер П., Крюгер Г.-Г., Дюбуа-Реймон М. «Современный ребенок» в Западной Европе // Социологические исследования. 1996. № 4. С. 128–134.
5. Венгер А. Ле. Мы и наши дети // Отечественные записки. 2004. №3.
URL:http://magazines.russ.ru/oz/2004/3/2004_3_1-pr.html
6. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. М.: Просвещение, 1991. 93 с.
7. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. 1966. №6. С.62–76.
8. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. Ростов н/Д: Феникс, 1998. 480 с. URL:<https://www.marxists.org/russkij/vygotsky/art/psichologia-iskusstva>
9. Жанги и Кастеллуччи на Чеховском фестивале Режим доступа:
<http://os.colta.ru/theatre/events/details/22916>
10. Жуманова Рена. Дина Кирнарская. Всё лучшее рождается в провинции
URL:<https://www.proza.ru/2012/09/03/1388>
11. Ильенков Э. В. О «специфике» искусства. URL:
<http://caute.ru/ilyenkov/texts/iki/ars.html>
12. Искусство тормозит умирание (интервью с Софьей Губайдуллиной). Автор интервью – Дина Кирнарская. URL:<http://www.composers.ru/arsnova-2006/arsnova-01-2006/104>

13. Казиник М. Тайны гениев. Днепропетровск: Арт-Пресс, 2015. 312 с.
14. Каракан Т.А. Категория детства в романе Замятина «Мы» // Проблемы детской литературы. Петрозаводск, 1992. С. 17–25.
15. Квас О.В. Проблема формування образу дитинства в соціально-гуманітарних дослідженнях // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 2/34. 2016. С. 90 – 100.
16. Квас О.В. Ідеї дитиноцентризму в освітньому просторі у другій половині ХІХ на початку ХХ ст // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №8 (103), серпень 2013. С.13-18.
17. Квас О. Ідея дитиноцентризму у сучасному українському вихованні // Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал. №9 (104) вересень 2013. С. 10-16.
18. Кеннеди Д. Воссоздавая детство// История философии. № 12. М.: ИФ РАН, 2005. С. 173-193.
19. Кожурин А. Я. Традиция и творчество (анализ «детскости» у Фрейда и христианских авторов) // Философия детства и творчество. Тезисы докладов и сообщений VII международной конференции «Ребенок в современном мире. Детство и творчество». СПб.: Из-во СПбГТУ, 2000. С.208–211.
20. Кон И.С. Детство как социальный феномен // Журнал исследований социальной политики. 2004. №2(2). С. 151-174.
21. Кон И.С. Маргарет Мид и этнография детства: Послесловие к книге М. Мид Культура и мир детства. М., 1988. С. 399-425.
22. Кошелева О.Е. История детства – опыт зарубежной историографии // Педагогика. 1996. № 3. С. 81–86.
23. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства. Детство – зеркало или зазеркалье культуры // URL:<http://www.tovievich.ru>
24. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторические истоки развитого детства: как и почему возникло детство // URL:<http://www.tovievich.ru>
25. Кудрявцев Т. В. Культурно-исторический статус детства: эскиз нового понимания // URL:<http://www.tovievich.ru>
26. Леонтьева В. И. «Философия – детям». // Социологические исследования. 2005. № 7. С. 143–144.
27. Лимонченко В. Детство как философская проблема. Детство и свобода // Проблема человека: История и современность. Материалы философского семинара. Вып. 1. Усть-Каменогорск-М. : ВКГУ, ИНИОН РАН, 1992. С. 80–86.
28. Лимонченко В.В. Детство как конститутивный принцип человеческого // Філософські пошуки, вип. II. Людина та її буття у світлі філософської рефлексії: актуальні теми і питання. Львів : Ліга-Прес, 2014. С. 179–195.
29. Лимонченко В. В. Детство как юродство и юродство как детство // Христианская мысль. Киевское Религиозно-философское общество. V. Киев, 2009-2010. С. 121–126.
30. Лишаев С.А. Детство в философии возраста // Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Философия. Филология. 2016. № 1 (19). С. 73-83.
31. Лимонченко В. Феномен дитинства в світлі християнської антропології // Філософсько-антропологічні студії‘2008. Філософська антропологія та сучасність (пам’яті В. Г. Табачковського). К.: СтилоС, 2007. С. 396–405.
32. Малахов В. Детство «моё» и детство Другого: опыт «ближнего мира» // Детство в христианской традиции и современной культуре. Киев: Дух і Літера, 2012. С. 276-287.
33. Марков А. Религия: полезная адаптация, побочный продукт эволюции или «вирус мозга»? URL: <http://elementy.ru/news/430894>
34. Мартынов В. «Музыка без антропологии – ничто...» [Электронный ресурс]. URL: http://www.chaskor.ru/article/vladimir_martynov_muzyka_bez_antropologii_-_nichto_8679
35. Мордвинцева Л.П. Мэррис К. Могут ли дети заниматься философией? Murriss K. Can children do philosophy? J.ofphilosophyofeducation. - Oxford, 2000. - Vol.34, N 2. - P.261-

279. // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 3, Философия: Реферативный журнал. 2002. С. 1333-137.
36. Панченко И.Г. Тема детства в современной научной фантастике // Проблемы развития литературы и литературной критики. К., 1977.
37. Подвойский Д.Г., Наумова Н.П. Детство как социально конструируемый феномен // Вестник РУДН. Серия «Социология». 2014. №2. С. 43-60.
38. Поливанова К.Н. Детство в меняющемся мире [Электронный ресурс] // Современная зарубежная психология. 2016. Том 5. № 2. С. 5–10. doi: 10.17759/jmfp.2016050201
39. Померанц Г. Три модели познания // Померанц Г. Выход из транса. М.: Юрист, 1995. С.41–53.
40. Постман Н. Исчезновение детства // Отечественные записки. 2004. № 3. С. 17–30.
41. Сигал М. Ребенок играет: от рождения до года. СПб.: Питер, 1996.
42. Сигал М., Адкок Д. Ребенок играет: от трех до пяти лет. СПб.: Питер, 1996.
43. Сигов К. Б. Человек вне игры и человек играющий // Философская и социологическая мысль. 1990. № 4. С.31–48.
44. Сигов К. Б. Человек вне игры и человек играющий // Философская и социологическая мысль. 1990. №10. С.44–80.
45. Сокулер З.А. Мэтьюс Г. Б. Философия детства. Matthews G. B. The philosophy of childhood - Cambridge (Mass.); L.: Harvard Univ.. Press, 1994. 136 p. // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 3, Философия: Реферативный журнал. С. 132-141.
46. Соловейчик С. Педагогика для всех: Книга для будущих родителей. М.: Детская литература, 1989. 367 с.
47. Юлина Н.С. О статье Д. Кеннеди «Воссоздавая детство» // История философии. Вып. 12. С. 170-172.
48. Юнг К.Г. К пониманию психологии архетипа младенца // Самосознание европейской культуры. М., 1991. С. 119-124.

7. Контактна інформація

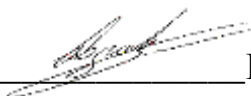
Кафедра	Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства, вул. Чорновола, 72 (гуманітарний корпус), ауд. 503. Телефон: 0342596015. Сайт: https://kfsr.pnu.edu.ua/ Електронна адреса: kfsr@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Возняк Ореста Тарасівна
Контактна інформація викладача	oresta.wozniak@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». З огляду на специфіку курсу (підвищена увага до якості усної комунікації в рамках навчання адекватній публічній дискусії) дотримання академічної доброчесності передбачає двосторонні зусилля по створенню доброзичливого, нетоксичного, партнерського та діалогічно орієнтованого комунікативного середовища.
Пропуски занять (відпрацювання)	Допускається пропуск одного семінарського заняття без відпрацювання. За наявності більшої кількості пропущених семінарських занять або невиконаних тестових завдань необхідно відпрацювати їх шляхом усної відповіді по відповідній темі або написання тесту. Відпрацювання проводяться в межах консультацій.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	За наявності об'єктивних причин виконання завдання пізніше встановленого терміну студент матиме можливість здати завдання у додатково визначений термін без зменшення балів за завдання. У інших випадках завдання здається у додатково встановлений термін зі зниженням балів на розгляд викладача.
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття визначається рядом положень про академічну доброчесність та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти». Посилання на нормативні документи: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Додаткові бали	Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Перелік індивідуальних завдань міститься у навчальній програмі до курсу. Також за рішенням кафедри філософії, соціології та релігієзнавства здобувачам,

	які брали участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 3.
Неформальна освіта	Неформальна освіта зараховується у випадку проходженням студента аналогічного за змістом навчального курсу на будь-якій сертифікованій освітній платформі. а

Викладач

Возняк Ореста Тарасівна